Źródło: Fotolia.com

Nadzór nad spółkami z udziałem Skarbu Państwa

2014-2017 (I półrocze)

Najwyższa Izba Kontroli

Warszawa, luty 2018 r.

01 Dlaczego podjęliśmy kontrolę?

Wcześniejsze kontrole nadzoru właścicielskiego wykazywały, że nierzetelnie nadzorowano spółki – nie opracowano polityki właścicielskiej, utrzymywano rozbudowane, lecz mało skuteczne struktury

Podczas wystąpień sejmowych prezentujących tzw. audyt za lata 2007-2015 członkowie Rady Ministrów wskazywali na liczne nieprawidłowości związane z zarządzaniem oraz nadzorem właścicielskim nad spółkami i ich likwidacjami

Od 2017 r. nastąpiła zmiana modelu sprawowania nadzoru nad spółkami z udziałem Skarbu Państwa, która miała w założeniu doprowadzić do poprawy efektywności ich działania i ujednolicenia zasad nadzoru

02 Co kontrolowaliśmy?

- Czy ministrowie/organy reprezentujące SP w spółkach określili zasady polityki właścicielskiej, czy wyznaczali spółkom cele, czy określili i realizowali w praktyce zasady polityki dywidendowej i jakie były jej skutki dla spółek i SP?
- Czy określone zostały i czy były przestrzegane kryteria i procedury doboru kandydatów na stanowiska w organach spółek, czy przestrzegane były przepisy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej i o wynagradzaniu?
- Czy działalność spółek była rentowna i czy ich wyniki były monitorowane przez reprezentantów Skarbu Państwa?
- Czy likwidacje spółek poprzedzone były stosownymi analizami i czy wynikały z uzasadnionych przesłanek oraz czy zasadne było utrzymywanie udziałów mniejszościowych SP w spółkach?

03 Kogo kontrolowaliśmy?

Organy odpowiedzialne za nadzór nad spółkami:

- Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
- Ministerstwo Energii
- Ministerstwo Rozwoju

Spółki – 15 podmiotów - głównie spółki z udziałem SP objęte poprzednią kontrolą NIK

Stwierdzony stan – wartość nominalna akcji/udziałów Skarbu Państwa (stan na koniec I półrocza 2017 r.)

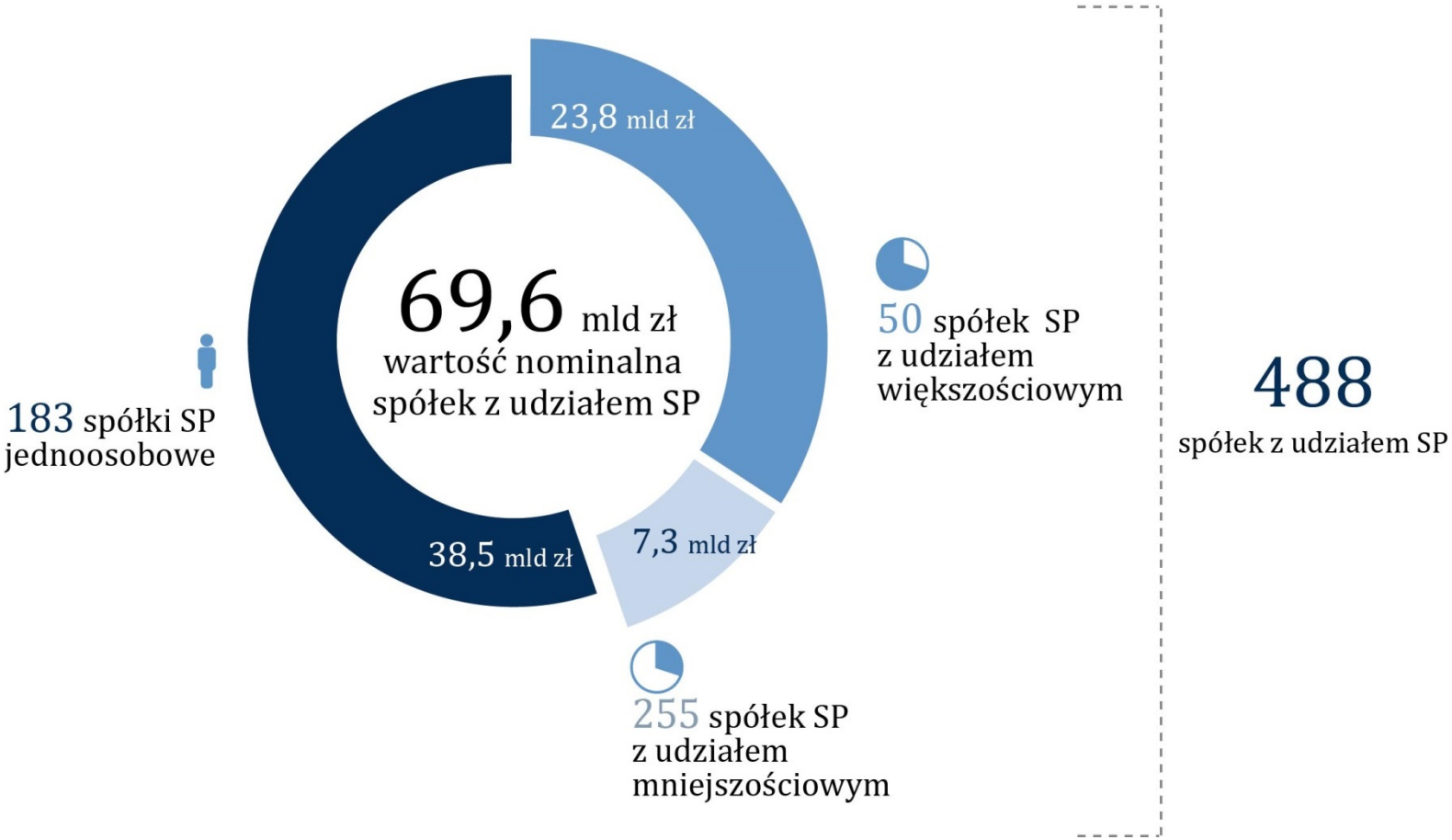

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

Stwierdzony stan – nadzór nad spółkami Skarbu Państwa (liczba nadzorowanych podmiotów)

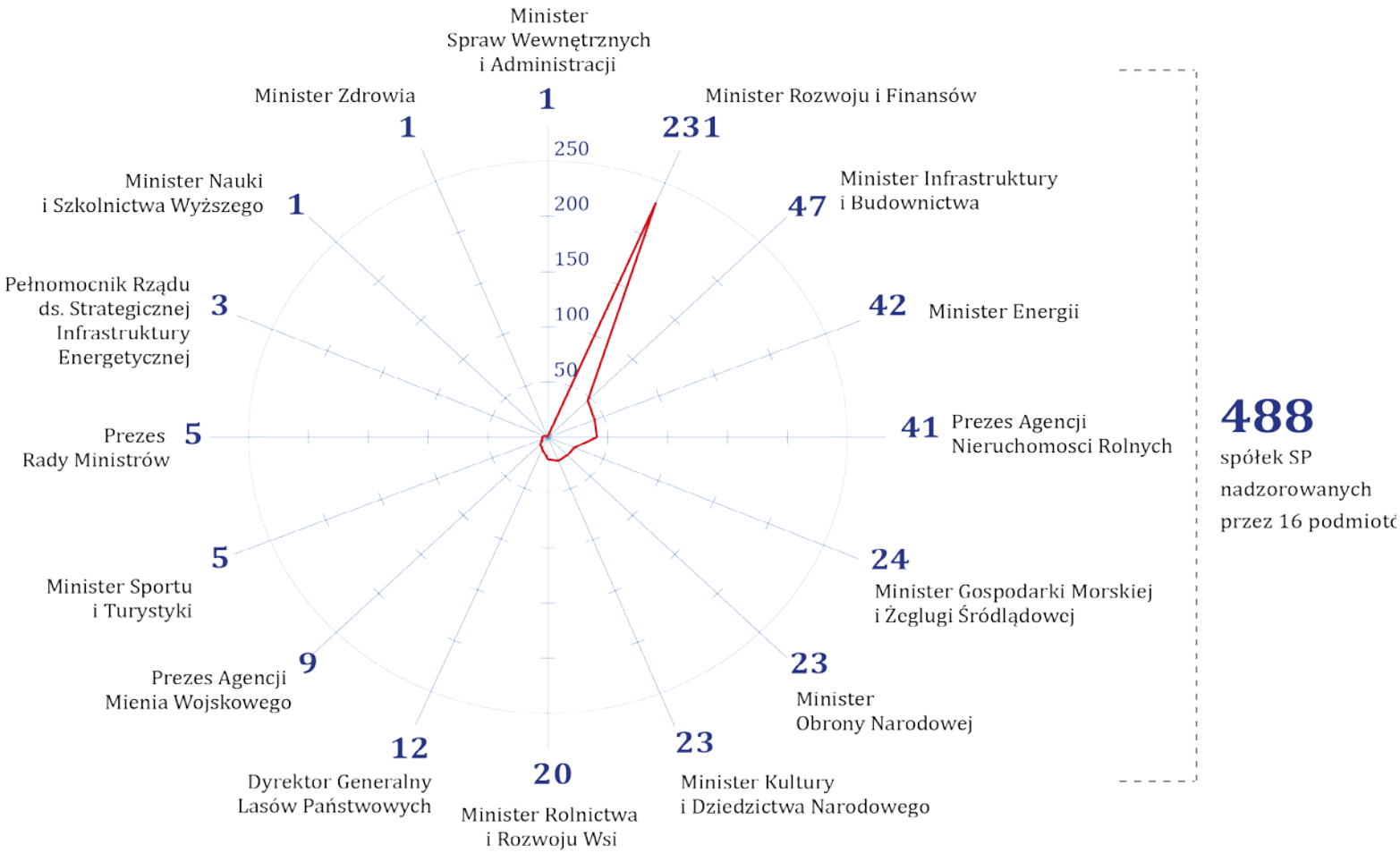

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

06 Stwierdzony stan

- 91 spółek z udziałem SP znajdowało się w stanie w upadłości lub likwidacji, a spośród 15 spółek, w których NIK przeprowadziła kontrolę - ok. $^{1}/_{3}$ wymagała istotnej poprawy sytuacji

- ¼ skontrolowanych spółek nie była w stanie zapewnić swoim pracownikom godziwych wynagrodzeń

- Podział zysków i ew. wypłata dywidend były dokonywane z uwzględnieniem sytuacji i potrzeby spółek. Z 15 skontrolowanych spółek dywidendę wypłacało tylko pięć spółek, a dwie przeznaczyło cały zysk na cele ustawowe

07 Stwierdzony stan

- Przestrzegano obowiązku uzyskiwania opinii Rady ds. spółek Skarbu Państwa w stosunku do kandydatów na członków organów nadzorczych. Nie stwierdzono nieprawidłowości w działaniach Rady, chociaż do września 2017 r. zajmowała się ona tylko opiniowaniem kandydatur do organów spółek. Rada natomiast nie wydawała żadnych opinii w innych sprawach przewidzianych w u.z.m.p.

- Nie stwierdzono nieprawidłowości w obsadzaniu rad nadzorczych i zarządów spółek ale kontrola wykazała dużą częstotliwość zmian w obsadach tych organów

08 Stwierdzony stan

- Mimo wprowadzenia od 2017 r. nowego modelu nadzoru właścicielskiego SP - ustawą o zasadach zarządzania mieniem państwowym nie objęto około 70 podmiotów z udziałem SP, których zarządzanie określone zostało w przepisach szczególnych

- Dopiero po trzech kwartałach od wejścia w życie u.z.m.p., zostały zaakceptowane przez Prezes Rady Ministrów dokumenty o charakterze systemowym z zakresu nadzoru właścicielskiego

- W Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i w pozostałych ministerstwach, które przejęły nadzór nad spółkami, utworzono odpowiednie struktury organizacyjne i zagwarantowano zatrudnienie w nich wystarczającej kadry (ok. 240 osób, w tym ok. 120 osób pracowało wcześniej w Ministerstwie Skarbu Państwa)

Stwierdzony stan

Negatywne efekty wprowadzanych zmian:

zamknięcie **dostępu do dokumentacji** spółek zgromadzonej w archiwum zlikwidowanego Ministerstwa Skarbu Państwa

przejściowy **brak dostępu** do bazy danych informacji o spółkach

wstrzymanie działań naprawczych spółki CORA-TEX

Ocena ogólna

Reforma sfery wykonywania uprawnień właścicielskich Skarbu Państwa nie doprowadziła do pełnego ujednolicenia nadzoru ani do wystąpienia efektów oczekiwanych przy inicjowaniu reformy.

Nie nastąpiło wdrożenie nowych zasad nadzoru właścicielskiego, a proces alokacji spółek do ministerstw nadzorujących przeciągnął się do końca 2017 r. Nie zainicjowano żadnych nowych przedsięwzięć restrukturyzacyjnych ani konsolidacyjnych.

Przestrzegano przepisów dotyczących obsadzania i wynagradzania organów spółek, ale zakres i częstotliwość zmian nie sprzyja ciągłości zarządzania.

Pomimo braku formalnego dokumentu definiującego politykę dywidendową Skarbu Państwa, dokonywano podziału zysku netto z uwzględnieniem sytuacji i potrzeb spółek.

11 Wnioski

Do Rady Ministrów:

- rozważyć objęcie ujednoliconym nadzorem, koordynowanym przez Prezesa Rady Ministrów, wszystkich spółek z udziałem Skarbu Państwa

Do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów:

- wypracować koncepcję działań wobec spółek w trudnej sytuacji ekonomicznej oraz koncepcję zagospodarowania pakietów mniejszościowych i tzw. resztkówkowych
- podjąć działania, których skutkiem będzie udostępnienie zasobów archiwów byłego MSP dla podmiotów, dla których niezbędne są dokumenty zgromadzone w archiwum byłego MSP

Źródło: Fotolia.com

Najwyższa Izba Kontroli

Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji